

CYFARFOD	Pwyllgor Craffu
DYDDIAD	26.09.2024
TEITL	Trafnidiaeth i bobl sy'n byw gyda Dementia i fynychu gofal dydd
RHESWM DROS GRAFFU	Cynllun y Cyngor 2023-28 Gwynedd Ofalgar
AWDUR	Sian Edith Williams Jones
AELOD CABINET	Dilwyn Morgan

1. Pam fod angen ei graffu?

Nodir yng Nghynllun y Cyngor o dan Gwynedd Ofalgar bod cefnogi Gofalwyr di-dal a chefnogi llesiant yn flaenoriaeth.

Mae pryder gan rai aelodau nad oes trafndiaeth ar gael i bobl sy'n byw gyda Dementia fynychu gofal dydd a bod hyn yn arwain at ynysu, diffyg cymdeithasu a diffyg egwyl i ofalwyr di-dâl/teulu.

2. Beth yn union sydd angen ei graffu?

- Effaith peidio cynnig trafndiaeth ar y nifer sy'n mynychu a'r teuluoedd
- A oes lleihad wedi bod yn y nifer o bobl gyda dementia sy'n mynychu gofal dydd oherwydd nad oes ganddynt drafndiaeth i gyrraedd gofal dydd?
- A oes cwynion wedi eu derbyn gan ofalwyr di-dal a beth yw effaith hyn arnynt?
- Pa gynlluniau sydd yna mewn lle i daclo'r broblem?

Cwestiynau ychwanegol

- A yw mynychu gofal dydd yn cael effaith positif ar y bobl sy'n defnyddio'r gwasanaeth?
- Beth yw'r data o ran ffigyrau mynychwyr gofal dydd gyda dementia ar gyfer y cyfnod cyn covid, wedi covid a rwan ers stopio'r drafndiaeth?
- Beth sy'n cael ei gynnig yn lle'r sesiynau gofal dydd i'r sawl sy'n rhy wael i'w mynychu a'r sesiynau bellach yn anaddas ar eu cyfer?

3. Crynodeb a'r Materion Allweddol

Yn yr adroddiad byddwn yn gosod y cyd destun cyfredol ar y ddarpariaeth gofal dydd sydd ar gael i oedolion gyda dementia yng Ngwynedd a'r trefniadau trafndiaeth ar ei gyfer. Bydd pwyslais ar y Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant a'r disgwyliad i ni fod yn ystyried adnoddau personol a chryfderau unigolion pan yn asesu a chynllunio

anghenion gofal a chefnogaeth. Yn ogystal a'r cwestiwn am drafnidiaeth, gobeithir bod yr adroddiad yma yn sbarduno gwir ystyriaeth o'r math o ofal dydd sydd ei angen ar unigolion sy'n byw â dementia a'u teuluoedd heddiw ac i'r dyfodol.

Byddwn yn gofyn i'r pwyllgor ystyried ystod eang ac amrywiol o ddarpariaethau dydd a'n bod yn symud i ffwrdd o fodolau gofal dydd traddodiadol, a hynny ar gyfer unigolion gydag anghenion dwys yn ogystal. Rhaid cydnabod hefyd nad yw'r sefyllfa gyfredol gyda darpariaeth ofal dydd yn unigryw i unigolion gyda dementia. Bydd atebion i'r cwestiynau craffu uchod yn cael eu cynnwys yn y manau perthnasol o'r adroddiad.

3. Cefndir / Cyd-destun

Mae dementia yn salwch dinistriol, sy'n fwy na dim ond colli'r cof. Mae'n glefyd dirywiol ar yr ymennydd sy'n cyfyngu ar fywyd ac yn effeithio ar bob rhan o allu corfforol, gwybyddol, emosiynol a chymdeithasol unigolyn. Mae'n gyflwr cynyddol sy'n gwaethygu dros amser, ac mae'n rhaid i berson sydd â dementia ddibynnu fwyfwy ar ofalwyr wrth i'r cyflwr ddatblygu. Mae disgwyl i'r niferoedd sy'n cael diagnosis o ddementia gynyddu a gwelir yn ddiweddar bod mwy o oedolion ifanc (dan 65 oed) yn derbyn diagnosis o dementia. Mae effaith dementia yn sylweddol ar unigolion, eu teuluoedd a ffrindiau ac yn rhoi pwysau mawr ar wasanaethau statudol lechyd a Gofal a'r trydydd sector. O'r cyfanswm o 45,000 o bobl yng Nghymru sy'n byw gyda dementia, amcangyfrifir bod tua dwy ran o dair ohonynt yn byw yn y gymuned, ac un rhan o dair yn byw mewn cartrefi gofal breswyl neu nyrsio. Mae rhan helaeth o waith y Timau Adnoddau Cymunedol y Cyngor yn ymwneud â chefnogi unigolion gyda dementia a'i teuluoedd/gofalwyr.

4. Cyd-destun Cyfreithiol

Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yw'r fframwaith gyfreithiol i ni adnabod deilliannau personol person ac i asesu ei anghenion gofal a chefnogaeth. Mae dyletswydd ar Wasanaethau Cymdeithasol i ddiwallu yr angen os nad yw'r adnoddau (yn bersonol, yn y gymuned neu gan eraill) ar gael i'r person ddiwallu ei anghenion ei hun.

Y ddarpariaeth 'Gofal Dydd' (Traddodiadol) Presennol

Mae gan y Cyngor 3 darpariaeth gofal dydd i bobl hŷn sy'n byw â dementia, Plas Hedd, Bangor, Llys Cadfan, Tywyn a Plas y Don, Pwllheli. Nodir bod y 3 gwasanaeth yn gysylltiedig gyda, ac yn rhan o ddarpariaeth gofal y cartrefi preswyl.

Yng Nghanolfan dydd Plas Hedd, Bangor, mae'r ddarpariaeth yn llawn ar hyn o bryd. Mae 5 unigolyn yn mynychu fesul diwrnod, gyda gwasanaeth ar gael 2 ddiwrnod yr wythnos gyda 2 aelod staff yn gofalu. Teuluoedd sy'n cludo'r unigolion oherwydd bod anghenion yr unigolion rhy ddwys i ddefnyddio tacsï annibynnol. Cyn cyfnod Covid, roedd Plas Hedd yn gallu derbyn mwy o unigolion (hyd at 12) i mewn oherwydd bod 3 o staff yn goruchwylio, un ohonynt yn Nyrs Lechyd Meddwl Pobl Hŷn, mae lechyd wedi gorfod tynnu'r aelod staff allan o'r ganolfan oherwydd y galw cynyddol am nyrsys yn y gymuned.

Ym Mhlas Y Don, Pwllheli, a Llys Cadfan, Tywyn, mae 6 unigolyn yn cael tacsï i'w cludo, trefniant eithriad oherwydd nad opsiynau amgen ar eu cyfer, aelodau teulu sy'n cludo eraill. Nid yw staff y canolfannau wedi derbyn cwyn gan y teuluoedd am y diffyg

trafnidiaeth nac ychwaith wedi gweld effaith amlwg yn y niferoedd sy'n mynychu oherwydd materion trafndiaeth. Mae Plas y Don a Llys Cadfan wedi gweld nifer mynychwyr a ceisiadau am ofal dydd wedi lleihau ond yn teimlo nad trafndiaeth yw'r rheswm am hyn.

Mae nifer fawr o gartrefi preswyl eraill y Cyngor hefyd yn cynnig gofal dydd i nifer fechan o unigolion yn ddibynnol ar sefyllfa staffio digonol a theuluoedd yn trefnu trafndiaeth eu hunain. Yn aml iawn hefyd, mae gofaluwyr cartref yn cludo unigolion i ofal dydd pan nad oes opsiwn addas arall ar eu cyfer.

Yn gyffredinol ar draws Gwynedd, mae'r galw am gludiant i ofal dydd wedi lleihau ers cyfnod Covid. Mae hyn yn bennaf oherwydd y lleihad mewn darpariaeth gofal dydd 'traddodiadol', gyda chanolfannau Blaenau Ffestiniog a Cricieth heb ail agor ers Covid (nid oedd rhain yn wasanaethau neilltuol i unigolion sy'n byw gyda Dementia).

Nid yw'r timau oedolion wedi derbyn cwyn yn benodol yn ymwneud â diffyg trafndiaeth i ofal dydd dementia. Daeth un cwyn diweddar i sylw ein Swyddog Gofal Cwsmer ynglŷn â diffyg trafndiaeth i ofal dydd cyffredinol (nid gofal dydd dementia) achos ble roedd y bws mini methu dod i ddrws y tŷ oherwydd cyflwr gwael a cyfyngedig y ffordd. Oherwydd yr amgylchiadau penodol, cytunodd yr Adran i dalu am dacsu yn yr achos yma ar sail eithriad.

Darpariaeth Dydd Dementia Iechyd BCUHB

Mae darpariaeth gofal dydd arbenigol i unigolion a dementia ar y cyd a Bwrdd Iechyd Betsi Cadwaladr yn bodoli yn ardal Llŷn a De Meirionnydd sydd yn darparu ysbaid i ofalwyr a chefnogaeth glinigol i fonitro cyflwr iechyd yr unigolyn. Yn Hafod Hedd, Ysbyty Bryn Beryl Llun i Gwener 9-5, ar gyfer unigolion gydag anghenion iechyd ynghlwm neu yn ogystal a'r dementia. Mae 33 unigolyn yn mynychu Hafod Hedd ar hyn o bryd, gyda'r niferoedd yn amrywio rhwng 10 i 15 bob dydd. Mae'r nifer o ddyddiau a fynychir yn ddibynnol ar yr angen a'r asesiad risg. O ran trafndiaeth, mae'r Gwasanaeth Iechyd yn annog pobl i wneud eu trefniadau eu hunain oherwydd bod trafndiaeth ysbyty yn annibynadwy. Mae'r mwyafrif yn cael eu cludo gan aelodau teulu ac eraill yn defnyddio 'O ddrws i ddrws' neu Cymrod, darparwyr cludiant cymunedol lleol. Mae rhai yn talu'n breifat i ofalwyr eu cludo. Mae'r niferoedd sy'n mynychu Hafod Hedd ar gynnydd ar hyn o bryd, nid yw'r staff yn ymwybodol o unrhyw un nad sy'n mynychu oherwydd diffyg trafndiaeth a nid ydynt wedi derbyn cwyn am y diffyg trafndiaeth. Maent yn adrodd bod y niferoedd sy'n mynychu yn uwch nawr nag yr oedd cyn Covid – hyn efallai oherwydd y lleoliad newydd sbon ac yn gallu derbyn mwy o bobl.

Gellir crynhoi'r trefniadau trafndiaeth i Hafod Hedd fel a ganlyn:

- 24 - Cludiant gan deulu
- 4 - O ddrws i ddrws neu Cymrod
- 3 - Trafndiaeth Ysbyty
- 2 - Gweithiwr Cefnogol Dementia Cyngor Gwynedd

Yn ogystal a'r uchod, credir ei bod yn bwysig amlygu'r mathau o gefnogaeth amgen sydd ar gael yng Ngwynedd i unigolion sy'n byw gyda dementia.

Dementia Actif

Mae tîm Dementia Actif yn cyd-weithio gyda nifer o'r hybiau cymunedol ac yn effeithiol iawn yn denu aelodau newydd ac yn trefnu trafndiaeth ar eu cyfer am gost rhesymol. Mae gan yr unigolion anghenion a chyflyrau amrywiol, rhai yn byw bywyd unig ac ynysig. Mae pawb yn cael croeso oherwydd bod gweithgareddau corfforol a chymdeithasu yn ffactorau sy'n helpu i leihau'r risg o dementia, ac felly'n gefnogaeth ataliol. Mae Hybiau Cymunedol Dyffryn Ogwen a Dyffryn Nantlle (Yr Orsaf) yn darparu trafndiaeth i'r dosbarthiadau Dementia Actif ar gyfer aelodau na fyddai'n gallu mynychu fel arall, a'r gost wedi ei osod yn £2 y daith/dydd. Mae bwriad nawr i gydweithio gyda Hwb Cymunedol Henblas, Y Bala, unwaith y byddant wedi sefydlu eu cynllun cludiant cymunedol ac hefyd mae sgysiau cychwynnol yn Nhywyn gyda'r hwb newydd o dan ambarél Cymuned Dementia Gyfeillgar. Mae rhai mynychwyr yn talu am dacs i ddod i'r dosbarthiadau a rhai eraill yn dibynnu ar wirfoddolwyr.

Gweithwyr Cefnogol Dementia

Mae'n bwysig iawn i bobl sy'n byw gyda dementia i aros yn eu cartrefi cyhyd a phosib a'u bod yn cael cymorth i barhau yn saff a diogel yn y cartref. Bydd nifer fawr yn ddibynnol ar deulu a ffrindiau i'w cefnogi ac mae angen sicrhau fod y gofalwyr hyn yn cael seibiant rhesymol o'i rôl gofalu er mwyn parhau i allu gofalu a chael bywyd y tu hwnt i ofalu. Mae cyllideb ICF Llywodraeth Cymru wedi ein galluogi i benodi gweithwyr cefnogol Dementia sydd yn rhan o'r Tîmau Adnodd Cymunedol ac yn cefnogi unigolion sy'n byw â dementia a'i gofalwyr i barhau i fyw yn annibynnol yn eu cymunedau. Mae gennym 5 o Weithwyr Cefnogol Dementia yn darparu cefnogaeth dydd un i un yng nghartref yr unigolion sydd gan amlaf gyda dementia dwys. Mae nhw hefyd yn cludo unigolion i weithgareddau dydd yn y gymuned pan nad oes cefnogaeth arall ar gael.

Eryri Cydweithredol

Mae'r Cyngor yn comisiynu Eryri Cydweithredol i ddarparu cefnogaeth dydd yng nghartrefi unigolion gyda dementia, unigolion gyda dementia dwys gan amlaf ble nad yw'n addas iddynt fynychu gweithgareddau dydd. Dyma wasanaeth cefnogol sy'n rhoi ysbaid i ofalwyr di-dâl sydd â baich gofalu dwys iawn ac sy'n ddibynnol ar dderbyn cefnogaeth arbenigol yn eu cartref eu hunain. Mae Eryri Cydweithredol yn cefnogi yn ardaloedd Caernarfon, Bangor, Porthmadog a Harlech ar hyn o bryd.

Dyma restr o ddarparwyr Gweithgareddau Dydd a Thrafnidiaeth Gymunedol (Trydydd Sector) Gwynedd

Darparwr 3ydd Sector	Gwasanaethau a gynigir
Yr Orsaf, Penygroes – Ardal Dyffryn Nantlle	Cerbydau gwyrdd yn cludo pobol i weithgareddau dydd Yr Orsaf
Y Dref Werdd- Ardal Blaenau Ffestiniog	Cerbydau gwyrdd yn cludo pobol i weithgareddau dydd y Dref Werdd, awydd i ymestyn y ddarpariaeth ymhellach.
Porthi Dre – Ardal Caernarfon	Trefniant gyda'r Orsaf, Penygroes, i gael benthg cerbyd a gyrrwr i gludo unigolion sydd heb ffordd arall o gyrraedd Porthi Dre
Partneriaeth Ogwen – ardal Dyffryn Ogwen	Cerbyd Gwyrdd, cludo unigolion i glybiau cinio ac ar dripiâu allan
Congl Meinciau, Botwnnog – Ardal Llŷn	Defnyddio gwasanaeth O Ddrws i Ddrws neu Bws Fflecsi
Hwb Cymunedol Bala	Wedi cyflwyno cais am grant i brynu cerbyd gwyrdd
Ardal Tywyn	Cynlluniau Hwb Cymunedol a Thrafnidiaeth gymunedol ar y gweill

Rhwystrau ac Ystyriaethau

Mae'n hanfodol bod y ddarpariaeth trafndiaeth yn addas a diogel. O'r enghreifftiau uchod, fe welwch nad yw bws mini neu dacs arferol yn opsiwn addas bob tro, gyda risgiau o ymddygiad heriol ac enghreifftiau ble nad yw'r gyrrwr wedi bod yn gefnogol a sensitif iawn i sefyllfa fregus unigolion sy'n byw â dementia. Yn ôl profiad y timau gwaith cymdeithasol, mae'n anodd iawn dod o hyd i gwmni tacs sy'n fodlon gwneud y gwaith yma i'r Cyngor. Os ydynt yn cytuno, yn aml iawn mae'r costau yn uchel ofnadwy. Hefyd nid oes llawer o gerbydau sydd â mynediad i gadair olwyn. Yn amlach na pheidio, aelodau teulu yw'r pobol mwyaf addas i gludo ei hanwyliaid i ofal dydd. Mae hefyd yn bwysig nodi nad yw'r adnoddau, cerbydau na'r staff gan y Cyngor i ddarparu trafndiaeth warchodol gyda goruchwylwr.

Mae gennym enghreifftiau positif ble mae Dementia Actif wedi cydweithio gydag 'O Ddrws i Ddrws' yn Llŷn, drwy ddarparu sesiynau 'Ffrindiau Dementia' i'r staff. Roedd gan staff 'O Ddrws i Ddrws' bryderon am gludo pobl â dementia gan eu bod wedi profi sefyllfaoedd heriol iawn yn y gorfennol. Erbyn hyn mae'r staff wedi bod ar hyfforddiant gyda'r Community Transport Association a'r staff yn adrodd bod hyn wedi bod o fudd mawr.

“MiDAS (Minibus Driver Awareness Training) is a nationally recognised driver training and assessment scheme which focuses on putting the needs of passengers first. MiDAS trained drivers and the community transport providers they drive for hold a common pride in the caring, compassionate and supportive nature of the community transport sector. Central to MiDAS is the understanding that as a sector we remain responsive to the

needs of passengers. To do this, it's important to work with organisations that hold expertise and best practice to make sure drivers learn the best skills to support their passengers. The new MiDAS training round will include Dementia Friends information for all trainers and drivers."

Rhaid hefyd ystyried yr hinsawdd ariannol. Mae cyfraniad yr unigolyn tuag at gost gofal dydd y Cyngor yn isel iawn ar hyn o bryd (£4 y dydd) ac mae wedi ei seilio ar yw gyfrannu at y bwyd yn unig. Nid yw'r Cyngor wedi bod yn codi tâl am y gofal sy'n cael ei ddarparu i unigolion o 10yb-4yp gan 2 aelod o staff gan amlaf. Nid yw hyn wedi bod yn cael ei ystyried yn y Polisi Codi Tâl yn yr un modd â Gofal Cartref ble mae cost ynghlwm â phob awr sy'n cael ei ddarparu. Mae Polisi Codi Tâl y Cyngor yn cael ei adolygu ar hyn o bryd ac mae'r mater yma yn un o'r ystyriaethau ar gyfer ei addasu ac yn cael ei gyflwyno i'r Pwyllgor hwn. Mae'n bwysig nodi bod y Cyngor yn darparu cefnogaeth lles ariannol i unigolion drwy'r Tim Incwm a Lles. Mae swyddogion Incwm a Lles ar gael ymhob ardal i gefnogi unigolion sydd ag anghenion gofal a chefnogaeth a'u gofalwyr, i asesu eu gallu i dalu am wasanaethau a'u galluogi i gyflwyno cais budd-daliadau ar gyfer talu am wasanaethau gofal, gan gynnwys gofal dydd a thrafnidiaeth.

Y Camau nesaf

Fel y gwelir o'r adroddiad, mae'r trefniadau trafndiaeth i unigolion fynychu'r gweithgareddau/gwasanaethau uchod yn amrywiol iawn. Mae'n ddiabynnol ar adnoddau personol, amgylchiadau ariannol unigolion, argaeledd a pharodrwydd teuluoedd i gefnogi ac argaeledd adnoddau trydydd sector yn ein cymunedau. Mae'n amlygu hefyd bod pob ymdrech yn cael ei wneud i sicrhau bod unigolion yn cael mynediad i wasanaethau dydd lleol ond bod ystyriaeth yn cael ei roi gyntaf i argaeledd trafndiaeth gan deulu neu ffrindiau neu drafndiaeth lleol addas a fforddiadwy cyn bod disgwyliad ar y Cyngor i ddarparu trafndiaeth.

Cydnabyddir y gellir dadlau nad yw ein safbwynt fel Cyngor ar drafndiaeth yn ddigon clir a chyson a bod angen ystyried Polisi Trafnidiaeth ar gyfer ein defnyddwyr gwasanaeth. Mae adolygiad o drefniadau cludiant yr adrannau Oedolion a Phlant eisoes ar y gweill gan gynnwys y gwaith dechreuol ar baratoi a diweddarau ein polisi ar drafndiaeth.

Penderfynwyd cynnal yr adolygiad hwn oherwydd anghysondeb ac aneglurder o ran y defnydd a wneir o gludiant, y drefn o ran archebu tacsis/cludiant cyhoeddus a chymunedol a'r rhesymau dros eu harchebu a sut/pwy sy'n talu. Prif nod yr adolygiad yw sicrhau bod system gyson ar gyfer cludiant ar draws Gwynedd o fewn y gwasanaethau cymdeithasol. Bydd cyswllt yn cael ei wneud gyda awdurdodau eraill i adnabod ymarfer da a chyfredol. Bydd y polisi yn cael ei baratoi wrth gymryd ystyriaeth o'r materion isod:-

- Bod trafndiaeth yn cael ei ddarparu mewn sefyllfaoedd pan nad yw'n bosib i'r unigolyn ddefnyddio trafndiaeth gyhoeddus neu drafndiaeth annibynnol arall
- Bod y cynllun gofal a chefnogaeth yn galluogi'r unigolyn i fod mor annibynnol a phosib ac i wneud y defnydd gorau o'u cryfderau, eu gallu ac adnoddau lleol
- Bod cefnogaeth ar gael i unigolion drefnu trafndiaeth addas drwy adnoddau lleol a'r trydydd sector

- Bod ystyriaeth i drefniadau trafndiaeth fforddiadwy a chefnogaeth y Tim Incwm a Lles gyda budd-daliadau i dalu am ofal a thrafnidiaeth
- Bod darpariaeth trafndiaeth gan y Cyngor ond yn cael ei gynnig ar ôl ystyried pob opsiwn arall. Yn yr amgylchiadau eithriadol bydd cefnogaeth drwy Daliadau Uniongyrchol yn cael ei ystyried.

5. Ymgynghori ag eraill ar gyfer yr adroddiad

Sian Griffiths – Arweinydd Tim Llesiant Gwynedd

Geraint Jones – Swyddog Gofal Cwsmer Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant

Bethan Williams – Rheolwr Cefnogi Iechyd a Llesiant (Gwytnwch Cymunedol)

Mirain Llwyd Roberts – Rheolwr Cefnogi Iechyd a Llesiant a Chydlynnydd Gwynedd Oed Gyfeillgar.

Manon Elwyn Hughes – Rheolwr Prosiect Datblygu Timau Adnoddau Cymunedol (Cyngor Gwynedd a'r Bwrdd Iechyd)

Emma Quaeck – Rheolwr Cefnogi Iechyd a Llesiant/Dementia Actif

Idwen Roberts – Rheolwr Gofal Dydd Bangor, Plas Hedd

Nia Thomas – Rheolwr Gofal Dydd Plas Y Don, Pwllheli

Katey Louise McMullen – Rheolwr Llys Cadfan/Gofal Dydd Tywyn

Glenys Williams (Bwrdd Iechyd Prifysgol Betsi Cadwaladr) – Canolfan Dydd Hafod Hedd, Bryn Beryl

Aelodau Swper Grŵp Dementia Gwynedd – Grŵp Defnyddwyr a Gofalwyr

Melanie Sillett - Rheolwr Prosiect Dementia Rhanbarthol/ Regional Dementia Project Manager

6. Deddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol (Cymru) 2015

A ydych wedi cynnwys trigolion / defnyddwyr gwasanaeth? Os ddim, pryd a sut ydych yn bwriadu ymgynghori â nhw?

Mae bwriad cynnal ymgynghoriad pellach ar ddarpariaeth gofal dydd cyffredinol ar sail ardaloedd lleol. Bydd hwn yn cychwyn gyda ardal Cricieth

Os yw aelodau'r Pwyllgor yn ymwybodol o unigolion sydd wedi datgan nad ydynt yn gallu mynychu gofal dydd oherwydd trafndiaeth, byddai'r gwasanaeth yn falch o dderbyn y wybodaeth er cysylltu a hwy.

A ydych wedi ystyried cydweithio?

Mae'r Cyngor eisoes yn cydweithio gyda'r trydydd sector a'r Bwrdd Iechyd ar faterion gofal dydd a datblygiadau yn y Trydydd Sector drwy ein timau adnoddau cymunedol a'n Rheolwyr Cefnogi Iechyd a Llesiant

Beth sydd wedi ei wneud neu bydd yn cael ei wneud i atal problemau rhag codi neu waethygu yn y dyfodol?

Mae gwerthusiad o'r ddarpariaeth gofal dydd ar y gweill gan yr Adran. Y nôd yw gwella'r ffordd y gellir cefnogi unigolion o fewn eu cymunedau yn hytrach na darparu gofal dydd 'traddodiadol'. Mae ein ymdrechion cydweithio gyda grwpiau 3ydd sector lleol a rhaglenni megis Dementia Actif eisoes yn arddangos cynnydd ac yn ein rhoi mewn lle cryfach i gefnogi trigolion bregus yn y Sir.

Sut ydych wedi ystyried yr hirdymor a beth fydd anghenion pobl mewn blynyddoedd i ddod?

Mae gwaith casglu data lleol a chenedlaethol yn amlygu rhagamcanion y bydd y boblogaeth hyn (dros 65 ac yn benodol dros 85 oed) yn cynyddu'n sylweddol dros yr 20 mlynedd nesaf. Golyga hyn y bydd galw cynyddol a sylweddol am wasanaethau i gefnogi unigolion, teuluoedd a gofalwyr sy'n byw gyda dementia. Mae gwaith o fewn y Cyngor i edrych ar effaith tebygol hyn ar ddarpariaeth gwasanaeth ynghyd a rhaglen waith i gyfarch yr heriau hefyd wedi ei gwblhau. Gobeithir y gellir ei gyhoeddi'n fuan.

Er mwyn sicrhau integreiddio, a ydych wedi ystyried yr effaith bosib ar gyrrff cyhoeddus eraill?

Rydym eisoes yn cydweithio'n agos gyda'r Bwrdd Iechyd o ran darparu gwasanaethau i gefnogi unigolion sy'n byw gyda dementia ynghyd a'u gofawyr a'u teuluoedd. Mae eu hadborth wedi cyfrannu at yr adroddiad hwn. Gellir cadarnhau bod cydweithio agos/integredig rhwng staff iechyd a gofal yn digwydd yn ein Timau Adnoddau Cymunedol

7. Effaith ar Nodweddion Cydraddoldeb, y Gymraeg a'r Dyletswydd Economaidd-Gymdeithasol

Yn achos siaradwyr Cymraeg sy'n byw gyda dementia, mae derbyn gofal a chymorth yn eu mamiaith neu iaith o'u dewis yn fater o angen clinigol.

Gweledigaeth Cynllun Gweithredu Cymru ar Gyfer Dementia 2018-2022 yw "cenedl sy'n deall dementia ac sy'n cydnabod hawliau pobl â dementia, sy'n eu gwerthfawrogi ac yn eu helpu i fyw mor annibynnol ag y bo modd yn eu cymunedau." Mae'r Adran Oedolion, Iechyd a Llesiant yn ymrwymedig i gyflawni gofynion y cynllun ac yn adrodd ar lwyddiannau a'r rhwystrau i Grŵp Sicrwydd Cyflenwi a Gweithredu ar Dementia.

Mae dementia yn thema benodol o fewn Y Rhaglen Genedlaethol Heneiddio'n Dda. Un o nodau'r rhaglen yw "gwneud Cymru'n genedl sy'n cefnogi dementia drwy adeiladu a

hyrwyddo cymunedau sy'n cefnogi pobl â dementia". Ein gweledigaeth fel Cyngor yw cefnogi holl bobl Gwynedd i ffynnu ac i fyw bywyd cyflawn yn eu cymuned, mewn Sir sy'n un o'r Siroedd gorau i fyw ynddi. Mae'n flaenoriaeth yng Nghynllun y Cyngor i sicrhau fod gennym wasanaethau gofal sy'n helpu i bobl fyw eu bywydau fel y maent yn dymuno.

8. Atodiadau

Leaflet DAG 2024
.pdf